

УДК: 347.626.97(497.11) ; 347.627.3

CERIF: S 130

ТИП РАДА: ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД

DOI: 10.55836/PiP_23208A

др Урош НОВАКОВИЋ*
ванредни професор Универзитета у Београду – Правног факултета,
Србија

Јелена ПЛАМЕНАЦ**
адвокат у Београду, Србија

СПОРАЗУМ О ДЕОБИ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ И УГОВОР О ПОДЕЛИ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ – ЗАШТИТА ПОВЕРИЛАЦА И(ЛИ) СЛОБОДА РАСПОЛАГАЊА СУПРУЖНИКА***

Сажетак

У имовинској правном делу, развод брака може имати последице не само на сујужнике, децу и чланове шире породице, већ и на нека трећа лица – повериоце сујужника. За повериоца није истио да ли ће један сујужник добити сву нејокрејну имовину, а други сујужник који је дужник у неком односу са повериоцем, неће добити ништа, чиме ће поверилац бити онемоћен да се најлаи из имовине сујужника

* Електронска адреса аутора: uros.novakovic@ius.bg.ac.rs

** Електронска адреса аутора: jelena.plamenac@vp.rs..

*** Рад је резултат истраживања на пројекту Правног факултета Универзитета у Београду „Савремени проблеми правног система Србије“, за 2023. годину, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

дужника. Повериоци би моћи тражили њобијање споразума о деоби заједничке имовине услед тога што је намера сујужника да се на така начин изјави њовериоци. Породични закон не предвиђа неки посебан вид заштитне њоверилаца, док њовериоци њојенцијалну заштитну моћ да захтевају на основу одредби Закона о облијационом односима, којима је регулисано њобијање дужникових њравних радњи. Примена инстинктивна њобијања дужникових њравних радњи код споразума о деоби заједничке имовине у њракси не би била могућа, што њојврђује и чињеница да у домаћој судској њракси још увек нема њресуде која би се односила на ово њишање.

Признање активне лејимације њовериоцима може се учинити код њаулијанске њужбе, где се захтева да њоверилац има само досјело њојраживање, а није њојребно да то њојраживање буде њјврђено њравноснажном и извршном њресудом. Дрући њуш њобијања њишних споразума сујужника од стране њовериоца ојледа се у њјврђивању њихове њишјавости. На њовериоцима који траже њобијање споразума о деоби заједничке имовине, односно ујовора о подели, биће њеретј доказивања да докажу да је њодоушјена њобуда бијно ушницала на одлуку једној сујужника или ванбрачној њаршнера да закључи такав споразум и, ако је то дрући ујоварач (сујужник или ванбрачни њаршнер) знао или морао знаш, споразум ће биш без дејства.

Кључне речи: Сујужници. – Повериоци. – Деоба заједничке имовине. – Ујовор о подели заједничке имовине. – Нејокрејности.

I Увод

У савремено доба развод брака постао је, нажалост, све чешћа појава у породичним односима. Како трајност брака није више редован ток одвијања породичног живота, поставља се питање како најлакше изаћи из брака, уз што мање негативних ефеката. Осим по децу и саме супружнике, развод брака има последице и по друге чланове шире породице (бабе и деде, друге крвне сроднике), посебно у погледу личних односа супружника и њихове деце. Међутим, са друге стране, у имовинскоправном делу, развод брака може имати последице не само на супружнике, децу и чланове шире породице, већ и на нека трећа лица – њовериоце супружника.

Предмет анализе у раду биће два уговора, односно споразума у Породичном закону, између супружника и ванбрачних партнера – споразум о деоби заједничке имовине и уговор о подели заједничке имовине.

Основна разлика се огледа у томе што се споразум о деоби заједничке имовине закључује приликом развода брака, као саставни део споразума о разводу брака,¹ док се уговор о подели заједничке имовине може закључити (и) током трајања брака.² Споразум о деоби заједничке имовине подразумева да је заједница живота супружника престала. Уговор о подели заједничке имовине закључује се само за постојећу имовину супружника, чиме се утврђује удео сваког супружника, док након закључења тог уговора нова стечена имовина има карактер заједничке имовине, осим ако су супружници закључили брачни уговор, чиме су и на нову имовину применили другачији режим од законског имовинског режима. Наиме, уговором о подели се може регулисати само имовина која по закону има статус заједничке имовине, док се брачни уговор може односити како на заједничку, тако и на имовину која је у режиму посебне имовине супружника.³ Даље, битна разлика јесте да се споразум о деоби заједничке имовине, као обавезни, саставни део споразума о разводу брака, може закључити само између супружника, док се уговор о подели заједничке имовине може закључити како између супружника, тако и између ванбрачних партнера. Једина разлика поводом уговора о подели заједничке имовине, огледа се у томе да супружници могу овај уговор закључити било када у току трајања брака, или након престанка брака, док ванбрачни партнери то не могу учинити у „првим годинама“ трајања ванбрачне заједнице, с обзиром на то да постојање заједничке имовине ванбрачних партнера зависи од дужине трајања ванбрачне заједнице – потребно је поред заједничког живота и одсуства брачних сметњи, да је заједница трајала најмање неколико година. Поред споразумне деобе заједничке имовине, кроз рад ће бити дат и кратак осврт на судски поступак деобе заједничке имовине, са фокусом на положај поверилаца супружника и ванбрачних партнера у том поступку.

Последњи део рада, посвећен је анализи акција, обвезница и права интелектуалне својине као предмета заједничке имовине супружника, који у пракси, поред удела у привредном друштву, накнада из рада супружника које нису резултат рада (бонуси, награде, одликовања) и

1 Споразум о разводу брака обавезно садржи и писмени споразум о вршењу родитељског права и писмени споразум о деоби заједничке имовине. Породични закон – ПЗ, *Службени гласник РС*, бр. 18/2005, 72/2011 и 6/2015, чл. 40 ст. 2. Такође, споразум супружника о деоби заједничке имовине уноси се у изреку пресуде којом се брак разводи на основу споразума о разводу брака. ПЗ, чл. 225 ст. 2.

2 ПЗ, чл. 179. Овај уговор закључује се у облику јавнобележнички потврђене (солемилизоване) исправе.

3 Бојан Пајтић, „Брачни уговори у српском и европском праву“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 3/2009, 257–282.

добити остварене по основу алеаторних уговора (а нарочито по основу уговора о доживотном издржавању), најчешће доводе до недоумица приликом деобе заједничке имовине супружника.

II Споразумни развод брака – споразум о деоби заједничке имовине

1. Појам и функција споразума о деоби заједничке имовине

Два основна облика развода брака која познаје наше право јесу споразумни развод и развод по тужби. Док код развода брака по тужби, покретањем поступка, нити једно од спорних питања између супружника није решено, и тек треба да се реши у судском поступку, споразумни развод брака има као претходно питање договор супружника око одређених питања. Да би споразумни развод био прихваћен неопходно је да у будућности не постоје спорна питања између супружника која би се могла појавити и самим тим довести до нових парница. Начело аутономије воље и слободе уговарања супружника овде добија пун смисао, посебно код споразума о деоби заједничке имовине. Супружници су потпуно слободни, без икаквог ограничења, да поделе заједничку имовину како желе. Најчешће се и у упоредном праву захтева да се споразумним разводом брака реше и лична и имовинска питања.⁴ Споразумни развод брака свакако се показује као пожељније решење по супружнике него вођење дуготрајних парница око поделе заједничке имовине. Неспорно је да су услови за развод брака на основу споразума знатно блажи у односу на развод брака по тужби.⁵

Споразумни развод брака прихваћен је у свим европским законодавствима. Најчешће се захтева да супружници постигну споразум о питањима која се тичу деце (вршење родитељског права, одржавање личних односа са дететом и издржавање детета) и имовинских односа (међусобно издржавање супружника и подела имовине). Присутна су мања или већа ограничења у погледу имовинских питања, и то поделе заједничке имовине, најчешће поводом статуса породичног дома (Немачка и Француска).⁶ Генерално посматрано, у већини европских

4 Jonathan Herring, *Family Law*, Harlow, 2007, 116.

5 За енглеско право видети: Penny Booth, „Divorce reform – the English Law experience“, *Pravni život*, br. 10/2016, 38.

6 Katharina Boele-Woelki, Frederique Ferrand, Cristina Gonzales Beilfuss, Maarit Jantera-Jareborg, Nigel Lowe, Dieter Martiny, Walter Pintens, *Principles of European Family Law Regarding Divorce and Maintenance Between Former Spouses*, Antwerpen, 2007, 41.

законодавстава породични дом има специфичан правни статус приликом деобе заједничке имовине супружника.⁷

Наш законодавац не поставља никаква ограничења споразумној деоби заједничке имовине, што представља једно изузетно либерално решење. Према нашем мишљењу – исувише либерално, нарочито када се узме у обзир могућност злоупотребе закључења овог споразума са циљем изигравања поверилаца супружника, како ће бити приказано. Тако, у швајцарском праву супружници приликом споразумног развода брака треба да постигну сагласност око вршења родитељског права, супружничког издржавања, поделе имовине и социјалног и пензијског осигурања. Иако се, начелно, суд не меша у споразум супружника око поделе заједничке имовине, он има опште овлашћење да одбије споразум ако је супротан основним начелима швајцарског правног поретка.⁸ Додатно, суд није ограничен оним што су супружници договорили поводом заједничког породичног дома,⁹ независно од права својине, закупа или других права једног или оба супружника на непокретности. Други део критика непостојању ограничења споразумној подели заједничке имовине тиче се односа самих супружника и може представљати изванредан вид дискриминације. Овакав начин деобе може бити основ да се један супружник (најчешће жена) правним путем онемогући да добије имовину на коју има право.¹⁰

2. Статус поверилаца супружника код закључења споразума о деоби заједничке имовине

Проблем заштите поверилаца, у контексту тога да се неће поставити питање да ли за преузете обавезе одговара супружник дужник само својом посебном имовином, већ и заједничком имовином, неће се јавити уколико супружници брачним (или у неким упоредноправним системима и предбрачним уговором) реше питање свог постојећег или будућег имовинског режима, тиме што ће искључити постојање заједничке имовине.¹¹ На тај начин повералац једног од супружни-

7 Walter Pintens, „Statutory Matrimonial Propriety Regimes in Europe“, *Pravni život*, br. 10/2009, 910.

8 О томе и Тања Китановић, „Основне одлике швајцарског бракоразводног система“, *Pravni живот*, бр. 10/2009, 1128.

9 Члан 12.1 Швајцарског грађанског законика (*Code civil suisse*).

10 Урош Новаковић, „Дискриминација жена у домену имовинских односа супружника“, *Liber amicorum: њроф. др Мирко Васиљевић* (ур. Душан Поповић), Београд, 2021, 747–764.

11 Слично, Lydia Neves Bastos Telles Nunes, „The Brazilian matrimonial propriety regimes“, *Pravni život*, br. 10/2010, 94.

ка имаће јасну ситуацију поводом имовине која може бити предмет потраживања. Проблематика деобе заједничке имовине огледа се у томе што споразум који су супружници закључили није могуће повући. Једина могућност јесте да се споразум побија услед мана воље, и то од стране самих супружника.¹² Повериоци би могли тражити побијање споразума услед тога што је намера супружника да се на тај начин изиграју повериоци. ПЗ не предвиђа неки посебан вид заштите поверилаца код закључења споразума о деоби заједничке имовине супружника, те би повериоци потенцијалну заштиту могли да захтевају на основу одредаба Закона о облигационом односима,¹³ којима је регулисано побијање дужникових правних радњи. Опште је правило да сваки поверилац чије је потраживање доспело за исплату, и без обзира на то кад је настало, може побијати правну радњу свог дужника која је предузета на штету поверилаца, при чему се под правном радњом подразумева и пропуштање.¹⁴ ЗОО прописује различите услове за побијање теретних и бесплатних располагања, а поверилац који сматра да је оштећен тужбу подноси против трећег лица са којим је, односно у чију је корист предузета правна радња која је предмет побијања, или против његових универзалних следбеника. Уколико би захтев повериоца био усвојен, правна радња губи правно дејство према повериоцу у мери у којој је то потребно за испуњење његовог потраживања.¹⁵

Међутим, сматрамо да би примена института побијања дужникових правних радњи код споразума о деоби заједничке имовине у пракси била немогућа, што потврђује и чињеница да у домаћој судској пракси још увек нема пресуде која би се односила на ово питање. Када би супружници споразумом о деоби заједничке имовине, као саставним

12 Пресуда којом се брак разводи на основу споразума о разводу, може се побијати само због битних повреда одредби парничног поступка, или због тога што је споразум закључен под принудом или у заблуди. ПЗ, чл. 227. Вид. Пресуду Апелационог суда у Крагујевцу посл. број Гж. 2944/2015 од 4. 10. 2016. године.

13 Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, *Службени лист СЦГ* бр. 1/2003 – Уставна повеља и *Службени лист РС*, бр. 18/2020.

14 У судској пракси, под правним радњама предузетим на штету поверилаца сматрани су одрицање наследника од заоставштине у корист другог наследника, као бестеретно располагање (Пресуда Вишег суда у Ваљеву, посл. број Гж. 621/2020 од 28. 1. 2021. године), изјава о признању тужбеног захтева која доводи до умањења дужникове имовине (Решење Привредног апелационог суда, посл. број Пж. 5519/2017 од 31. 5. 2018. године), поклањање своје имовине супрузи када је потраживање повериоца већ доспело на наплату (Пресуда Округног суда у Чачку, посл. број Гж. 447/2003 од 20. 5. 2003. године), радња преноса оснивачког улога уговором без накнаде (Решење Вишег трговинског суда, посл. број Пж. 7317/2007 од 12. 11. 2008. године).

15 ЗОО, чл. 280–285.

делом споразума о разводу брака, предвидели да ће целокупна њихова заједничка имовина припасти само једном од супружника, суд такав споразум не би преиспитивао, већ би споразум био унет у изреку судске пресуде о разводу брака. Могуће је замислити да би на такав начин били оштећени сопствени повериоци супружника који након развода брака задржава само оно што је улазило у његову посебну имовину, с обзиром на то да је супружник њима одговоран својом посебном имовином, као и својим уделом у заједничкој имовини,¹⁶ те чињеница да се супружник дужник током споразумног развода брака одрекао свог удела у заједничкој имовини може довести до тога да он више нема довољно средстава за испуњење повериочевог потраживања. У судском поступку покренутом ради побијања такве дужникове правне радње, поверилац би, између осталог, морао да докаже да ли је у питању теретно или бесплатно располагање, будући да би од тога зависили услови и рок за побијање предузете правне радње. Сматрамо да би то било јако тешко, готово немогуће доказати, с обзиром на то да су, за разлику од осталих учесника имовинских односа, супружници лица која су међусобно везана правима и дужностима различите правне природе, али и неправним везама, које би биле од додатног утицаја на деобу заједничке имовине,¹⁷ што повериоцима фактички онемогућава да се заштите, чак и уколико је супружник дужник кроз споразум о деоби заједничке имовине малициозно поступио на штету повериоца, свесно предузимајући правну радњу која ће довести до тога да у својој имовини нема довољно средстава за намирење повериоца.

III Судска деоба заједничке имовине

1. Појам и функција судске деобе заједничке имовине

Уколико супружници не могу да постигну споразум око поделе заједничке имовине, подела ће се извршити у судском поступку.¹⁸ Судски поступак за деобу заједничке имовине могу да покрену и ванбрачни партнери, под условом да су током трајања ванбрачне заједнице стекли заједничку имовину која би могла бити предмет деобе.¹⁹ У судској

16 ПЗ, чл. 186.

17 Примера ради, у судском поступку деобе заједничке имовине већи удео једног супружника у стицању заједничке имовине не зависи само од његових остварених прихода, већ и од вођења послова у домаћинству, старања о деци, старања о имовини те других околности од значаја за одржавање или увећање вредности заједничке имовине (ПЗ, чл. 180 ст. 3).

18 ПЗ, чл. 180 ст. 1.

19 Поједностављења ради, у овом делу ће под појмом супружник бити подразумеван и појам ванбрачног партнера, будући да се на имовинске односе ванбрачних

пракси се као интересантно поставља питање потребе постојања правног интереса за покретање овог поступка.²⁰ Према нашем мишљењу, чл. 180 ст. 1 ПЗ не треба стриктно тумачити, тј. покретање судског поступка ради деобе заједничке имовине не би требало ограничавати само на ситуацију у којој супружници не могу да се споразумеју око поделе заједничке имовине, из разлога што у пракси могу постојати и друге препреке закључењу споразума.²¹

Оно што ће суд најпре ценити у поступку судске деобе заједничке имовине, независно од тога да ли поступак покрећу супружници или друга овлашћена лица, јесте трајање заједнице живота. Може се поставити питање стицања непокретности или друге имовине док брак још формално траје, али је заједница живота престала. У овом делу имамо слична правила која се примењују на стицање заједничке имовине било да је у питању брак или ванбрачна заједница. Потребно је да супружник који сматра да је имовина стечена у току трајања брака, али након престанка заједнице живота, то и докаже. Не видимо други начин доказивања заједнице живота осим сведока, имајући у виду да супружник који је стекао имовину након престанка заједнице живота може бити и даље пријављен на истој адреси на којој има пребивалиште и други супружник. Међутим, за разлику од ванбрачне заједнице, овде чак ни

партнера сходно примењују одредбе ПЗ које се односе на имовинске односе супружника (ПЗ, чл. 191).

20 Тако, Виши суд у Београду Решењем посл. број П. 343/2022 од 11. 10. 2022. године одбацује тужбу поднету ради деобе заједничке имовине супружника, налазећи да тужила нема правни интерес за подношење тужбе, јер између ње и туженог није било спорно трајање брачне заједнице, као и да су она и тужени заједничким радом и средствима стекли непокретну имовину и акције које су предмет тужбеног захтева и да је њихов допринос у стицању заједничке имовине једнак, тј. да износи по ½ идеалних делова, те суд закључује да међу парничним странкама нема спора око деобе заједничке имовине, нити је спорна било која чињеница од утицаја на деобу, истовремено упућујући парничне странке да изврше споразумну деобу заједничке имовине у складу са чланом 179 ПЗ.

21 Како се уговор о деоби заједничке имовине закључује у форми солемнизоване исправе, то ће дужност јавног бележника приликом солемнизације бити да испита да ли је правни посао дозвољен, односно да није у супротности са принудним прописима, јавним поретком и добрим обичајима, те да, уколико утврди да правни посао није дозвољен, решењем одбије да потврди исправу (Закон о јавном бележничтву, *Службени гласник РС*, бр. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014, 93/2014, 121/2014, 6/2015 и 106/2015, чл. 93б). У складу са тим, могуће је замислити ситуацију у којој је поверилац једног од супружника на непокретности која је предмет заједничке имовине супружника, а која је уписана на име само тог супружника (применом одредбе чл. 176 ст. 2 ПЗ) уписао забрану располагања непокретношћу у јавне књиге, што би био разлог да јавни бележник одбије солемнизацију уговора о подели заједничке имовине коју чини та непокретност, иако међу супружницима постоји споразум о деоби.

постојање друге адресе супружника не говори да не постоји заједница живота – супружници могу бити у браку и може постојати потпуна и стабилна заједница живота чак и ако имају различите адресе на којима живе. Чак ни живот у различитим државама не повлачи, по правилу, непостојање заједнице живота. Стога, постојање тужбе или другог акта пред надлежним државним органом или нпр. медијатором за мирење, поступак пред Центром за социјални рад, може бити доказно средство да заједница живота супружника не постоји. Свакако да се подношење тужбе може сматрати као најсигурнији доказ непостојања заједнице живота супружника, уколико поступак судске деобе заједничке имовине покрећу супружници. Међутим, када овај поступак покрећу повериоци, могуће је да заједница живота супружника још увек траје, те да ће супружници учинити све што је у њиховој моћи да покушају да „спасу“ заједничку имовину у том поступку.

Занимљиво је питање рока у коме супружници и друга овлашћена лица имају право да захтевају судску деобу заједничке имовине. Опште је прихваћен став да то право не застарева. У пракси је примећено да та околност може довести до правне несигурности, у виду неизвесности да ли ће правна дејства појединих располагања опстати. Примера ради, у ситуацији у којој јавни бележник треба да солемнизује уговор о продаји непокретности која је предмет заједничке имовине супружника, а само је један од супружника уписан у катастар непокретности као власник непокретности, док је други супружник преминуо, а иза његове смрти није вођен оставински поступак, јавни бележник ће бити дужан да изврши солемнизацију уговора о продаји, уз упозорење да евентуални наследници продавчевог супружника имају право да захтевају поделу имовине којом се располаже, од чега ће зависити пуноважност предузетог правног посла.²² Указујемо на то да на исти начин као и наследници преминулог супружника, повериоци оног супружника из чије се посебне имовине нису могла намирити њихова потраживања, имају право да захтевају деобу заједничке имовине супружника, те уколико се утврди да су одређене ствари и права којима је самостално располагао један од супружника биле предмет заједничке имовине супружника, потенцијално могу да осујете таква располагања.²³

22 Мишљење Стручног савета Јавнобележничке коморе Србије од 25. 7. 2018. године.

23 Посебно правно питање јесу услови поништаја правних послова које један од супружника предузме без сагласности другог супружника, када се накнадно утврди да је располагано заједничком имовином супружника. Ово питање неће бити предмет анализе, будући да превазилази обим овог рада.

2. Статус поверилаца код судске деобе заједничке имовине супружника

Како имовина коју су супружници стекли током трајања брака има посебну правну природу према којој се не зна колики је укупан удео сваког супружника,²⁴ нити која ствар припада једном а која другом супружнику, постоји правни интерес трећих лица у погледу тога од кога ће моћи да потражују одређену ствар из заједничке имовине. Тај интерес видљив је код судске деобе, где поделу заједничке имовине може тражити поверилац једног супружника.²⁵ Наиме, за повериоца није исто да ли ће један супружник добити сву непокретну имовину, а други супружник који је дужник у неком односу са повериоцем, неће добити ништа, чиме ће поверилац бити онемогућен да се наплати из имовине супружника дужника. Да би поверилац доказао свој правни интерес за покретање судског поступка деобе заједничке имовине супружника, мора доказати да се из посебне имовине оног супружника који је његов дужник нису могла намирити његова потраживања. ПЗ не даје ближе смернице у погледу услова које такво потраживање треба да испуњава, односно, да ли је неопходно да потраживање буде доспело, утврђено правноснажном судском одлуком и сл. Није предвиђено ни на који начин ће бити утврђено да потраживање није могло бити намирено из посебне имовине супружника дужника тј. да ли је покретање и вођење судског поступка ради принудне наплате потраживања услов који мора да претходи покретању овог поступка. Дакле, одговор на питања од којих зависи право на активну легитимацију поверилаца за покретање судског поступка деобе заједничке имовине супружника треба бити дато у судској пракси.²⁶ Сматрамо да би се у овом делу сходно могли примењивати ставови које је судска пракса заузела за примену института побијања дужникових правних радњи тј. за признање активне легитимације повериоцима приликом подношења паулијанске тужбе, где се захтева да поверилац има само доспело потраживање, а није потребно да то потраживање буде утврђено правноснажном и извршном

24 О томе и Ненад Тешић, „О заједничкој имовини супружника“, *Правни живоић*, бр. 10/2006, 261.

25 Право на деобу заједничке имовине имају: супружници, наследници умрлог супружника и повериоци оног супружника из чије се посебне имовине нису могла намирити њихова потраживања. ПЗ, чл. 181.

26 Тако, Апелациони суд у Београду у Пресуди посл. бр. Гж. 2693/2014 од 3. 4. 2015. године даје тумачење да захтев за судску деобу заједничке имовине супружника могу поднети и завештајни наследници преминулог супружника, који свој статус, односно активну легитимацију за покретање поступка деобе, треба да докажу подношењем решења о наслеђивању или проглашеног завештања.

пресудом,²⁷ те није нужно да је против дужника покренут извршни поступак ради принудног намирења потраживања како би се доказала инсолвентност дужника, а како на тужиоца – повериоца не би био свађен превелики терет доказивања.²⁸ Признање активне легитимације за покретање судског поступка деобе заједничке имовине супружника, тек је први изазов за повериоца. Оборива је законска претпоставка да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки,²⁹ те се током поступка може доказивати већи удео једног супружника у стицању заједничке имовине. Оно што ће у овом поступку додатно отежати положај поверилаца јесте околност да су поред прихода, чињенице које ће бити од утицаја на већи удео једног супружника у стицању заједничке имовине вођење послова у домаћинству, старање о деци и друге околности које су по природи ствари познате искључиво супружницима и њима блиским лицима. Уколико је судски поступак ради деобе заједничке имовине супружника иницирао поверилац услед немогућности намирења свог потраживања из посебне имовине супружника који је његов дужник, замисливо је да се супружници у том поступку држе као једна страна, доказујући већи удео у заједничкој имовини супружника који није дужник, на такав начин осујећујући могућност да се поверилац намири из удела у заједничкој имовини, јер ће та имовина по окончању поступка деобе у већем делу припасти другом супружнику.³⁰

27 Пресуда Привредног суда у Пожаревцу посл. број П. 215/2020 од 9. 3. 2021. године, потврђена Пресудом Привредног апелационог суда посл. број Пж. 3824/2021 од 10. 2. 2022. године.

28 Решење Врховног касационог суда посл. број Рев. 2845/2021 од 24. 6. 2021. године.

29 ПЗ, чл. 180 ст. 2.

30 Ова опасност нарочито долази до изражаја уколико супружници покрену судски поступак деобе заједничке имовине са намером изигравања поверилаца, будући да ће сходно чл. 7 ст. 2 Закона о парничном поступку – ЗПП, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013, 74/2013, 55/2014, 87/2018 и 18/2020, суд да размотри и утврди само чињенице које су странке изнеле и да изведе само доказе које су странке предложиле, те постоји реална опасност да супружници „прећуте“ оне чињенице и доказе који им не би ишли у корист за поступак деобе заједничке имовине који се води са срачунатим циљем. Ипак, одређена заштита се налази у чињеници да је суд овлашћен да утврди и чињенице које странке нису изнеле и изведе доказе које странке нису предложиле, ако из резултата расправљања и доказивања произлази да странке располажу захтевима којима не могу да располажу (ЗПП, чл. 7 ст. 3).

IV Уговор о подели заједничке имовине

1. Појам и функција уговора о подели заједничке имовине

Како је речено у уводном делу, уговор о подели заједничке имовине имовине закључује се само за постојећу имовину супружника или ванбрачних партнера, без правног дејства *pro futuro*, какво би имао брачни уговор,³¹ а може се закључити и током трајања брака и по његовом престанку. Закључење уговора о деоби заједничке имовине пружа могућност да супружници или ванбрачни партнери уреде имовинске односе који су међу њима настали до тог тренутка онако како њима највише одговара, у складу са начелом аутономије воља, а уз поштовање општих одредби које се односе на закључење било ког уговора, будући да одредбама ПЗ нису прописана додатна ограничења, изузев захтева форме.

2. Статус поверилаца код закључења уговора о подели заједничке имовине

Закључење уговора о подели заједничке имовине може бити (зло)употребљено као вид заштите имовине дужника, споразумним препуштањем већег или целокупног удела у заједничкој имовини другом супружнику, односно ванбрачном партнеру. Заштита поверилаца и код овог уговора потенцијално би могла да се остварује кроз примену института побијања дужникових правних радњи, тј. подношењем паулијанске тужбе, при чему би у судском поступку требало да се утврди да ли је у питању теретно или бесплатно располагање, што би зависило како од садржине уговора о деоби заједничке имовине, тако и од чињеница које су биле од утицаја на стицање заједничке имовине супружника, односно ванбрачних партнера, а које по природи ствари неће бити познате повериоцима. Управо услед тих чињеница, овај уговор има специфичну природу и не може се унапред дефинисати као теретни или бестеретни, једностранообавезујући или двостранообавезујући правни посао, већ ће његова природа морати да се утврђује у сваком конкретном случају, што отежава положај поверилаца уколико би своја права покушали да заштите паулијанском тужбом.

У судској пракси, заузет је став да уговор којим супружници деле заједничку имовину представља вид вансудског поравнања међу

31 О брачном уговору као предмету побијања од стране поверилаца: Јелена Пламенац, „Брачни уговор као предмет побијања од стране поверилаца“, *Право и њиврега*, бр. 1–4/2021, 564–584.

супружницима, те да се може побијати само у случају постојања разлога за његову ништавост.³²

У Ништавост споразума о деоби заједничке имовине и уговора о подели заједничке имовине

Деоба заједничке имовине супружника чији је циљ спречавање намирења поверилаца супружника, односно једног од њих, има недопуштен основ, тј. основ који је противан принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима, што споразум о деоби заједничке имовине, односно уговор о подели, чини ништавим.³³ Околност да повериоци подношењем паулијанске тужбе потенцијално могу да отклоне дејства таквих правних радњи у односу на себе, у мери која је потребна за намирење њихових потраживања, не утиче на право да се тражи утврђивање ништавости таквих споразума.³⁴ На повериоцима који траже побијање споразума о деоби заједничке имовине, односно уговора о подели, биће терет доказивања да докажу да је недопуштена побуда битно утицала на одлуку једног уговарача (супружника или ванбрачног партнера) да закључи такав споразум и, ако је то други уговарач (супружник или ванбрачни партнер) знао или морао знати, споразум ће бити без дејства, при чему савесност друге стране неће бити од значаја код бестеретних располагања, што нас враћа на терен потешкоћа у доказивању на страни поверилаца, будући да та чињеница зависи од бројних околности које су по природи познате само супружницима, односно ванбрачним партнерима и њима блиским лицима. Ипак, уколико су повериоци своја потраживања обезбедили уписом у јавно доступне

32 Врховни касациони суд у Пресуди посл. број Рев. 2146/2021 од 23. 9. 2021. године, даје тумачење према коме, када је „*споразум супружника о деоби заједничке имовине сачињен на њравно ваљани начин и у њрејешном делу извршен, њакав споразум се може њобијати само у случају њостојања разлога за његову ништавост*“. У конкретном случају, брак међу парничним странкама био је разведен правноснажном судском пресудом, на основу споразума о разводу брака, а потписани споразум супружника о деоби заједничке имовине пропустом суда није био унет у изреку пресуде којом је брак разведен. Првостепени, другостепени, а потом и Врховни касациони суд, стали су на становиште да након реализације споразума нема основа да суд поново врши деобу имовине између супружника, осим у случају постојања разлога за побијање споразума из узрока ништавости, у складу са чл. 103 ЗОО. Иако се цитирани став односи пре свега на супружника као лице које је у судском поступку за деобу заједничке имовине покушало да оспорава претходно договорену поделу, сматрамо да би суд заузео исти став и у случају да поверилац покуша да оспорава уговор о деоби заједничке имовине. Слично тумачење даје и Апелациони суд у Крагујевцу у Пресуди посл. бр. Гж 2944/2015 од 4. 10. 2016. године.

33 ЗОО, чл. 51–53 у вези са чл. 103.

34 Пресуда Врховног касационог суда посл. број Рев. 7882/2021 од 6. 4. 2021. године.

евиденције, друга страна неће моћи да тврди да јој чињеница постојања потраживања није била позната.³⁵

У домаћој судској пракси, за сада, нема спорова у којима повеориоци траже утврђивање ништавости споразума о деоби и уговора о подели заједничке имовине из разлога малициозног располагања, са намером оштећења поверилаца. Наиме, било је спорова у којима је ништавост споразума о деоби заједничке имовине тражена из разлога што је тужилац сматрао да се деоба непокретности, као предмета заједничке имовине, може извршити или у форми поравнања или у форми пресуде, али не и кроз споразум о деоби заједничке имовине, какав тужбени захтев је одбијен, имајући у виду да тужиочеви наводи нису имали утемељење у одредбама ПЗ.³⁶

VI Специфични предмети заједничке имовине супружника

1. Акције и обвезнице

Акције су хартије од вредности³⁷ које се издају у дематеријализованој форми, гласе на име и региструју у Централном регистру, депоу и клирингу хартија од вредности – ЦРХОВ, у складу са одредбама закона којим се уређује тржиште капитала. Све акције исте класе³⁸ морају имати једнаку номиналну вредност. Појам акције у пракси има три значења – акција је део основног капитала акционарског друштва, акција је скуп чланских права и обавеза које има акционар и то је исправа на основу које акционар ужива права на акцији као хартији од вредности (да њоме располаже) и права из хартије (односно, чланска права). Супротно томе, обвезнице нису чланске, већ дужничке, облигационоправне хартије од

35 У том контексту и: Пресуда Апелационог суда у Београду, посл. број Гж. 157/2023 од 1. 3. 2023. године.

36 Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу посл. број Гж. 13/2019 од 22. 10. 2019. године.

37 Детаљније о хартијама о вредности видети код: Мирко Васиљевић, *Компанијско право*, Београд, 2012, 257 и даље.

38 Акционарско друштво може издавати обичне и преференцијалне акције (врсте акција), а у оквиру сваке врсте акција, акције које дају иста права, чине једну класу акција. Све обичне акције увек чине једну класу акција (обична акција је акција која имаоцу даје: право учешћа и гласања на скупштини, тако да једна акција увек даје право на један глас; право на исплату дивиденде; право учешћа у расподели ликвидационог остатка или стечајне масе, право пречег стицања обичних акција, или других финансијских инструмената заменљивих за обичне акције; друга права у складу са законом и статутом). Преференцијална акција је акција која имаоцу даје једно или више повлашћених права утврђених статутом или одлуком о издавању. Закон о привредним друштвима – ЗПД, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019 и 109/2021, чл. 250, 251 и 253.

вредности, које дају право на наплату номиналног износа на који обвезница гласи, као и право на наплату припадајуће камате. Међутим, без обзира на ову суштинску разлику између акција и обвезница, за предмет ове анализе од значаја је заједничка карактеристика акција и обвезница као финансијских инструмената, тј. чињеница да се њиховим законитим имаоцем сматра лице на чије име гласи рачун у ЦРХОВ-у, односно за чији се рачун финансијски инструмент води у случају примене кастоди услуга, те да само законитом имаоцу финансијског инструмента припада потраживање, односно право из финансијског инструмента који се води на рачуну у ЦРХОВ-у.³⁹

ПЗ не садржи одредбе које посебно регулишу акције, обвезнице и друге финансијске инструменте као предмет заједничке имовине супружника, односно ванбрачних партнера, што може да узрокује проблеме у пракси, односно сукоб одредаба породичноправних прописа и компанијскоправних прописа, те прописа који се односе на тржиште капитала. Уколико се акције или обвезнице стичу средствима из заједничке имовине, то би по принципу реалне суброгације требало да и саме постану предмет заједничке имовине.⁴⁰ Ипак, с обзиром на одредбу ЗПД да се акционаром у односу према акционарском друштву и трећим лицима сматра лице које је као законити ималац акције уписано у ЦРХОВ, а дан уписа у ЦРХОВ јесте дан стицања акције,⁴¹ те с обзиром на цитиране одредбе Закона о тржишту капитала, у пракси ће само онај супружник, односно ванбрачни партнер који је евидентиран као ималац акције, односно обвезнице или неког другог финансијског инструмента, бити у могућности да остварује права која та хартија од вредности пружа.

Противречност породичноправних, компанијскоправних и прописа који се односе на тржиште капитала, посебно ће доћи до изражаја у случају деобе заједничке имовине, а нарочито уколико супружник или ванбрачни партнер који није уписан као ималац тих финансијских инструмената, сматра да има одређена права по основу тога што су финансијски инструменти стечени средствима из заједничке имовине, те у судском поступку захтева утврђивање свог сувласничког удела на овим врстама хартија од вредности.

У домаћој судској пракси за сада није одлучивано о акцијама као предмету заједничке имовине супружника,⁴² док је у погледу обвезница

39 Закон о тржишту капитала, *Службени гласник РС*, бр. 129/2021, чл. 5.

40 Н. Тешић, 263.

41 ЗПД, чл. 249 ст. 1.

42 Питање је тренутка када ће ова проблематика заживети и у домаћој судској пракси, будући да је упоредноправно веома актуелна и предмет је бројних истраживања

Врховни касациони суд дозволио издвајање из састава заоставштине по основу стицања током трајања заједнице живота у браку, односно утврђивање да је тужиља власник са идеалним делом од 1/2 права својине на обвезницама чији је номинални власник био други супружник.⁴³ Ипак, када су у питању акције, имајући у виду да у себи за разлику од обвезница носе инкорпорисана чланска права, ситуација је знатно сложенија, будући да би се признавањем чланског својства супружнику, односно ванбрачном партнеру отворила бројна питања која се односе на остваривање његових чланских права, а нарочито у погледу тренутка од кога би чланска права требало да буду призната (примера ради, као питања на која је неопходно дати одговор наметнула би се питања права на дивиденду оног супружника, односно ванбрачног партнера који није био уписани акционар уколико би се накнадно утврдило такво његово својство; пуноважност располагања акцијама које је предузео уписани власник тих акција, без сагласности другог супружника, односно ванбрачног партнера и заштита права трећих лица која се поуздају у јавно регистроване податке у ЦРХОВ-у; услови и могућности да други супружник, односно ванбрачни партнер накнадно побија располагање акцијама, извршено од стране евидентираниог акционара, или да оствари право на накнаду штете и слично). Када су у питању акције, није спорно да на њима може постојати сувласништво,⁴⁴ али имајући у виду да су акције недељиве,⁴⁵ додатне теоријске и практичне проблеме узроковала би ситуација у којој би било утврђено да је једна акција предмет заједничке имовине супружника. Сва ова питања захтевају истраживање које обимом превазилази тему и циљ овог рада, те на овом месту желимо да укажемо да промењени друштвени и економски односи захтевају да законодавац посебно регулише финансијске инструменте као предмет заједничке имовине супружника, односно ванбрачних партнера, како би остало што мање простора за давање

(видети код: Dubravka Hrabar, „Prijepori o sudskoj nadležnosti i poslovnim udjelima u svjetlu bračne stečevine“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, br. 1–2/2022, 189–211; Tina Jakupak, „Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, br. 2/2021, 559–578; Zvonimir Jelinić, „Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima“, *Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst* (ur. Branka Rešetar, Mirela Župan), Osijek, 2011, 121–137; Gregor Dugar, „Division of an equity stake in a company due to division of the common property of the spouses“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, br. 2/2014, 199–223; Gregor Dugar, *Pravna uređitev podjetniškega premoženja zakoncev*, doktorska disertacija, Ljubljana, 2013; Gregor Dugar, „Podjetniško premoženje kot skupno premoženje zakoncev“, *Pravni letopis*, 2015, 55–79).

43 Пресуда Врховног касационог суда Рев. 904/2021 од 8. 4. 2021. године.

44 ЗПД, чл. 256.

45 ЗПД, чл. 248 ст. 1 и ст. 2.

различитих тумачења у конкретним случајевима у судској пракси и угрожавања правне сигурности на тај начин.

2. Права интелектуалне својине

ПЗ прописује да се имовина стечена коришћењем права интелектуалне својине у току трајања заједнице живота у браку, сматра заједничком имовином супружника.⁴⁶ Таква законска одредба, израз је чињенице да је домаћи законодавац увидео да су се друштвени односи променили, те да имовинскоправни односи супружника и ванбрачних партнера превазилазе уобичајене односе усмерене на право својине и друга стварна права на покретним и непокретним стварима.⁴⁷ Законска формулација, *a contrario*, указује на то да је дело које је предмет интелектуалне својине (ауторско дело, сродна права, проналазак) предмет посебне имовине оног супружника који је творац дела. Међутим, и поред постојања ове одредбе, нисмо успели да пронађемо случај из домаће судске праксе који би нам потврдио њену примену.

Ипак, на овом месту ћемо указати на један потенцијални проблем који би могао настати у судској пракси, а који се односи на чињеницу да је Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва предвиђена искључива надлежност Вишег суда у Београду за спорове о ауторским и сродним правима и заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола, односно топографије полупроводничких производа и оплемењивача биљних сорти за територију Републике Србије,⁴⁸ те је и у судској пракси потврђена искључива стварна и месна надлежност тог суда за суђење у спору у коме ималац права интелектуалне својине потражује накнаду за коришћење свог права.⁴⁹

Изражавамо бојазан да би, позивањем на ову одредбу, у судском поступку који се односи на деобу имовине стечене коришћењем права интелектуалне својине у току трајања заједнице живота у браку могло доћи до оглашавања ненадлежним оног суда који је према општим правилима надлежан за судску деобу заједничке имовине супружника,⁵⁰ те упућивања предмета у делу тужбеног захтева који се

46 ПЗ, чл. 173.

47 Тако и D. Hrabar, 193.

48 Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва, *Службени гласник РС*, бр. 101/2013, чл. 4 ст. 3.

49 Решење Врховног касационог суда посл. број Р1. 84/2020 од 26. 2. 2020. године.

50 За суђење је опште месно надлежан суд на чијем подручју тужени има пребивалиште (ЗПП, чл. 39 ст. 1), док подела стварне надлежности између основног и вишег суда,

односи на интелектуалну својину Вишем суду у Београду. Ово истичемо нарочито из разлога што су проблеми сличне врсте већ настали у упоредноправној судској пракси,⁵¹ те се критикује чињеница да се на овај начин установљава двострука уместо универзалне надлежности суда за деобу заједничке имовине супружника, што није у складу са начелом економичности и потребом да се процесна грађа концентрише, нити захтевом правне сигурности, а будући да доношење одлуке суда зависи од утврђивања јединствене чињенице – да ли је имовина која је предмет деобе стечена радом, односно коришћењем права интелектуалне својине, за време трајања заједнице живота у браку.⁵²

VII Закључак

Потпуна аутономија воље и слобода уговарања супружника у потпуности је у породичним односима примењена (једино) у имовинско-правном делу њихових међусобних односа. Тако, примену овог начела имамо у делу брачног уговора, споразума о деоби заједничке имовине и уговора о подели заједничке имовине. Док у погледу личних односа, вршења родитељског права, утврђивања порекла у односу на дете, постоје бројна и значајна ограничења супружника, у имовинском делу њихових односа они су потпуно препуштени сопственој регулацији. *Prima facie* такво решење може бити пожељно, али некада, по саме супружнике, а посебно по трећа лица која учествују у имовинским односима

зависи од вредности предмета, према Закону о уређењу судова, *Службени гласник РС*, бр. 16/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018, 87/2018 и 88/2018.

- 51 Примера ради, у Републици Хрватској постоји проблем двоструке надлежности у случају спора о ауторском праву између двоје супружника, будући да би за решавање спора о ауторском праву постојала надлежност трговачког суда, док би за деобу имовине супружника био надлежан суд опште надлежности. Тако, могућ је примарни спор пред трговачким судом о томе ко је од супружника аутор неког дела, док би се приходи од коришћења тог ауторског дела делили пред судом опште надлежности. D. Hrabar, 199.
- 52 У Републици Хрватској проблем двоструке судске надлежности постоји и у парницама у којима је предмет деобе заједничке имовине супружника удео у привредном друштву, услед околности да је предвиђено да трговачки судови суде у споровима о располагању чланством и чланским правима у привредним друштвима. Наиме, с обзиром на то да судском пресудом о деоби брачне стечевине један од супружника може постати члан привредног друштва, тј. на основу правноснажне судске одлуке се може пријавити за упис у судски регистар чланова привредног друштва, то је удео у привредном друштву као предмет заједничке имовине супружника под надлежношћу трговачког суда, док су неки други предмети заједничке имовине (примера ради, непокретности и уштеђевина) под надлежношћу суда опште надлежности. *Ibid.*

са супружницима, то може имати последице и довести до озбиљних злоупотреба. Супружници могу фиктивним закључивањем споразума о деоби заједничке имовине изиграти повериоца јер поверилац неће имати могућност да се из посебне имовине супружника-дужника наплати. Из угла поверилаца, споразум о деоби заједничке имовине готово да није могуће нападати. Наиме, супружници у овом делу имају апсолутну аутономију воље, те могу договорити поделу имовине како они желе, без икаквих законских ограничења. Уношењем споразума у изреку пресуде, без испитивања, споразум постаје саставни део пресуде. Даље, не само да нема никаквих ограничења њиховом слободном располагању, већ суд нема никакву могућност испитивања стварне воље супружника, нити (имовинских) интереса трећих лица. Примена истражног начела, широко примењеног у неким другим породичноправним споровима, овде нема примену – истражно начело не постоји. Ако је у поступцима утврђивања материнства и очинства, као и поступцима за лишење родитељског права и заштиту права детета, проширена примена истражног начела, а сужена примена начела диспозиције, код споразумног развода брака у делу деобе заједничке имовине постоји искључивање истражног начела, и апсолутна примена начела аутономије воље. Савсим је другачији положај повериоца супружника код уговора о деоби заједничке имовине. Ако је предмет поделе супружника непокретност или друга имовина на којој је поверилац уписао забележбу (забрану располагања имовине која је заједничка), јавни бележник може одбити да солемнизује уговор позивањем управо на то да се поделом имовине жели оштетити, односно осујетити трећа страна при наплати свог потраживања. Повериоци имају једну могућност, а то је да своја потраживања упишу у јавне регистре, на основу чега супружник из уговора о подели заједничке имовине неће моћи да се позива да није знао да је одређена имовина предмет потраживања од стране повериоца другог супружника.

Породични закон не пружа могућност посебне заштите поверилаца приликом деобе заједничке имовине. И приликом судске деобе, када поверилац покреће поступак, потребно је да докаже правни интерес, и да се упусти у терет доказивања већег удела супружника дужника, што ће, по правилу, бити тешко доказати јер су у питању чињенице које знају само супружници, а који желе да утврде мањи удео супружника дужника. Закон о облигационим односима даје могућност да се паулијанском тужбом побијају правне радње дужника које су имале за циљ оштећење поверилаца уопште, па самим тим и повериоца једног од супружника.

У претежном броју случајева, предмет располагања заједничком имовином супружника су непокретности, али имајући у виду савремене

финансијске токове, акције, обвезнице и права интелектуалне својине могу се јавити као делови заједничке имовине супружника који могу бити предмет њихове поделе. Иако код нас судска пракса у овој области не постоји, не искључујемо могућност вођења ових спорова посебно јер се у упоредном праву воде овакви спорови.

Коришћена литература

- Boele-Woelki Katharina, Ferrand Frederique, Beilfuss Christina Gonzales, Jantera-Jareborg Maarit, Lowe Nigel, Martiny Dieter, Pintens Walter, *Principles of European Family Law Regarding Divorce and Maintenance Between Former Spouses*, Antwerpen, 2007
- Booth Penny, „Divorce reform – the English Law experience“, *Pravni život*, br. 10/2016.
- Васиљевић Мирко, *Компанијско право*, Београд, 2012. (Vasiljević Mirko, *Kompanijsko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2012)
- Dugar Gregor, „Division of an equity stake in a company due to division of the common property of the spouses“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 2014.
- Dugar Gregor, „Podjetniško premoženje kot skupno premoženje zakoncev“, *Pravni letopis*, 2015.
- Dugar Gregor, *Pravna ureditev podjetniškega premoženja zakoncev*, doktorska disertacija, Ljubljana, 2013.
- Jakupak Tina, „Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, br. 2/2021.
- Jelinić Zvonimir, „Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima“, *Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst* (ur. Branka Rešetar, Mirela Župan), Osijek, 2011.
- Китановић Тања, „Основне одлике швајцарског бракоразводног система“, *Правни живот*, бр. 10/2009. (Kitanović Tanja, „Osnovne odlike švajcarskog brakorazvodnog sistema“, *Pravni život*, br. 10/2009)
- Neves Bastos Telles Nunes Lydia, „The Brazilian matrimonial propriety regimes“, *Pravni život*, br. 10/2010.
- Новаковић Урош, „Дискриминација жена у домену имовинских односа супружника“, *Liber amicorum: проф. др Мирко Васиљевић* (ур. Душан Поповић), Београд, 2021. (Novaković Uroš, „Diskriminacija žena u domenu imovinskih odnosa supružnika“, *Liber amicorum: prof. dr Mirko Vasiljević* (ur. Dušan Popović), Beograd, 2021)

- Пајтић Бојан, „Брачни уговори у српском и европском праву“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 3/2009. (Pajtić Bojan, „Bračni ugovori u srpskom i evropskom pravu“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 3/2009)
- Pintens Walter, „Statutory Matrimonial Propriety Regimes in Europe“, *Pravni život*, br. 10/2009.
- Пламенац Јелена, „Брачни уговор као предмет побијања од стране поверилаца“, *Право и привреда*, бр. 1–4/2021. (Plamenac Jelena, „Bračni ugovor kao predmet pobijanja od strane poverilaca“, *Pravo i privreda*, br. 1–4/2021)
- Тешић Ненад, „О заједничкој имовини супружника“, *Правни живот*, бр. 10/2006. (Tešić Nenad, „O zajedničkoj imovini supružnika“, *Pravni život*, br. 10/2006)
- Herring Jonathan, *Family Law*, Harlow, 2007
- Hrabar Dubravka, „Пријепори о судској надлежности и пословним удјелима у свјетлу брачне стечевине“, *Зборник Правног факултета Свеучилишта у Загребу*, бр. 1–2/2022.

Uroš NOVAKOVIĆ, PhD

Associate Professor at the University of Belgrade Faculty of Law, Serbia

Jelena PLAMENAC

Attorney at law in Belgrade, Serbia

AGREEMENT ON DIVISION OF JOINT MARITAL PROPRIETY AND CONTRACT ON DIVISION OF JOINT MARITAL PROPRIETY – PROTECTION OF CREDITORS AND/OR FREEDOM OF DISPOSAL OF SPOUSES

Summary

In the area of property law, divorce has consequences not only for the spouses, children and members of the extended family, but also for some third parties – the spouse’s creditors. For the creditor, it is not the same whether one spouse will receive all the marital property, and the other spouse, who is a debtor in some relationship with the creditor, will not receive anything, which will

prevent the creditor from collecting of the debtor's spouse propriety. Creditors could seek to invalidate the agreement on the division of joint property due to the intention of the spouses to cheat the creditors in this way. Thus, Family Law does not provide any special type of creditor protection, but creditors can request potential protection based on the provisions of the Law on Obligations, which regulate the refutation of the debtor's legal actions. The application of the institution of refutation of the debtor's legal actions in the agreement on the division of joint property would not be possible in practice, which is also confirmed by the fact that there is still no judgment in domestic judicial practice that would refer to this issue.

Acknowledgment of active legitimation to creditors can be done in the form of Paulian lawsuit, where it is required that the creditor has only a due claim, and it is not necessary for that claim to be determined by a legally binding and enforceable judgment. Another way of refutation of harmful agreements of the spouses by the creditor is to establish their nullity. Creditors who request the refutation of an agreement on the division of joint property, or contract on division of joint propriety will have the burden of proof to prove that an impermissible motive significantly influenced the decision of one spouse or extra marital partner to conclude such an agreement and, if it is the other contracting party (spouse or extra marital partner) knew or should have known, the agreement will be void.

Key words: *Spouses. – Creditors. – Division of Joint Marital Propriety. – Contract on Division of Joint Marital Propriety. – Real Estate.*

Датум пријема рада: 11. 4. 2023.

Датум прихватања рада: 15. 5. 2023.